

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste Instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Karoliina Ansi
KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES KASUTATAVAD KOOLIVALMIDUSE
HINDAMISE MEETODID NING NENDE TUGEVUSED JA PUUDUSED ÕPETAJATE
HINNANGUL
bakalaureusetöö

Juhendaja: Merle Taimalu

Läbiv pealkiri: Koolivalmiduse hindamise meetodid

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Merle Taimalu (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: nimi (teaduskraad)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Koolieelsetes lasteasutustes kasutatavad koolivalmiduse hindamise meetodid ning nende tugevused ja puudused õpetajate hinnangul

Resümee

Koolivalmiduse hindamine on loomulik osa 6–7aastaste laste õppe- ja kasvatustöös lasteaias. Kuna Eesti haridussüsteemis ei ole kehtestatud kindlat koolivalmiduse hindamise meetodit, siis lasteasutused valivad sobilikud meetodid ise. Levinumad koolivalmiduse hindamise meetodid on vaatlus, lapse eeldatavate tulemuste tabel, intervjuu, mängu vaatlus, juhendatud joonistamise test, koolivalmiduskaart. Töö eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid lasteasutused kasutavad ja milliseid tugevusi ja puudusi toovad oma hinnangutes välja lasteaiaõpetajad koolivalmiduse hindamise meetoditele. Uuriti, milliste kriteeriumite alusel valib pedagoogiline nõukogu lasteaias kasutatavad meetodid. Uurimuse teostamiseks küsitleti 63 lasteaiaõpetajat. Tulemustest selgus, et kõige enam kasutasid lasteasutused lapse koolivalmiduse hindamiseks mängu vaatlust, alushariduse õppekava põhjal koostatud vaatlustabelit ja teste. Õpetajad nimetasid lasteaias kasutatavete meetodite hulgast kõige enam vaatluse kohta tugevusi ja puudusi. Õpetajate arvates valib pedagoogiline nõukogu koolivalmiduse hindamise meetodid välja koolieelse lasteasutuse seaduse või koolieelse lasteasutuse õppekava alusel.

Läbivad märksõnad: koolivalmidus, laps, arenguaspektid, hindamine, meetodid.

School readiness assessment methods used in preschool child care institutions and their strengths and drawbacks in teachers' estimation

Abstract

In kindergartens, school readiness assessment is a natural part in the education of children aged 6 and 7. Since there is no specific method for school readiness assessment in the Estonian educational system, kindergartens choose their own appropriate methods. The most common methods include observation, estimated results table, interview, observation of play, supervised drawing test and school readiness chart. The purpose of this study was to find out which school readiness assessment methods are used by preschool child care institutions as well as to determine the strengths and drawbacks of the abovementioned methods, pointed out by preschool teachers. The criteria for determining methods used in kindergartens by the pedagogical council were also studied. 63 kindergarten teachers participated for this study. The results showed that in preschool child care institutions, observation is most often used to determine school readiness assessment, as well as tests and observation charts formed on the basis of the curriculum of primary education. Among the methods used in kindergartens, the teachers listed most strengths and drawbacks in relation to observation. According to teachers, the pedagogical council chooses school readiness assessment methods on the basis of the law or curriculum.

Keywords: school readiness, child, development aspects, assessment, methods.

Sisukord

Sissejuhatus	5
<i>Koolivalmidus</i>	6
<i>Koolivalmiduse aspektid ja nende hindamisvõimalused</i>	7
<i>Füüsiline aspekt ja selle hindamine</i>	7
<i>Kognitiivne aspekt ja selle hindamine</i>	8
<i>Sotsiaalne aspekt ja selle hindamine</i>	10
<i>Koolivalmiduse hindamise meetodid</i>	11
<i>Ülevaade varasematest koolivalmiduse hindamise uurimustest</i>	13
<i>Lapse koolivalmiduse hindamine</i>	14
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	15
Metoodika	16
<i>Valim</i>	16
<i>Mõõtevahendid</i>	16
<i>Protseduur</i>	17
<i>Andmetöötamise meetodid</i>	17
Tulemused	18
Arutelu	24
Tänuõnad	28
Autorsuse kinnitus	28
Kasutatud kirjandus	29
Lisad	

Sissejuhatus

Lastel, kes lähevad sügisel 1. klassi, toimub kooli minemisega suur muutus. Aasta või paar enne lapse kooliminekut hakkavad vanemad ja õpetajad mõtlema, kas laps on kooliks valmis. Vastavalt Koolieelse lasteasutuse seadusele (1999) toimub lapse kooliks ettevalmistamine lapsevanema ja lasteaia koostöös. Lapsevanem ei saa loota lapse õpetamisel vaid lasteaiaõpetajatele, sest lasteasutuse ülesanne on lapse perekonda toetada, seejuures soodustades lapse arenemist (Koolieelse lasteasutuse seadus, 1999).

Millal on laps kooliks valmis? Koolikohustuslikud on kõik lapsed, kes on enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit saanud seitsmeaastaseks (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010). Kuidas määratakse lapse valmisolek kooliminekuks ja koolis õppimiseks? Eesti haridussüsteemis ei ole kehtestatud kindlat koolivalmiduse hindamise meetodit, vaid iga lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse koolivalmiduse hindamisel (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Kuidas otsustab pedagoogiline nõukogu meetodite valiku, seda teavad inimesed, kes ise osalevad pedagoogilisel nõukogul. Samas on Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) sätestatud, et 7-aastase lapse eeldatavad üldoskused on aluseks lapse koolivalmiduse hindamisele. Samuti soovitatakse Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) kasutada koolivalmiduse hindamiseks lapse vaatlust, aga pole teada, kas lasteaiaõpetajad piirduvad vaid vaatlusmeetodiga. Seega Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) ega Koolieelse lasteasutuse seadus (1999) ei määra, milliseid meetodeid tuleks kasutada lapse koolivalmiduse hindamisel.

Töö autorile teadaolevalt on lapse koolivalmiduse hindamise meetodeid lähiaastatel Eestis vähe uuritud ning pole täpselt teada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid lasteaia kasutavad ning millised on õpetajate hinnangul kasutatavate koolivalmiduse hindamise meetodite tugevused ja puudused. Kuna õpetajad kasutavad mitmesuguseid meetodeid, siis tuleb tähelepanu pöörata hindamismeetodite tugevustele ja puudustele. Lasteasutused valivad erinevaid meetodeid laste koolivalmiduse hindamiseks ning meetoditest saadud teadmisi kasutatakse lapse koolivalmiduse määramisel. Seega on uurimisprobleemiks, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid lasteasutused kasutavad ja mis on hindamise meetodite tugevused ja puudused õpetajate hinnangul.

Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid koolieelsed lasteasutused kasutavad, milliseid tugevusi ja puudusi toovad oma hinnangutes välja lasteaiaõpetajad koolivalmiduse hindamise

meetoditele ning milliste kriteeriumite alusel valib lasteasutuse pedagoogiline nõukogu lasteaias kasutatavad meetodid.

Koolivalmidus

Lapse kooliks valmisoleku uurimine jätkub seni kuni koolivalmidust tähtsustatakse lasteaiaõpetajate, psühholoogide, eripedagoogide ja lapsevanemate hulgas. Kooliks valmisoleku üle arutledes kasutatakse tihti sõnu kooliküpsus (*school maturity*) ja koolivalmidus (*school readiness*). Nendel mõistetel on aga erinev tähendus. Kooliküpsus on kitsama tähendusega, mille all mõistetakse koolieelse ea lõpuks saavutatud lapse arengulist valmisolekut (Tulva, 1987). Koolivalmidus on laiemal tähendusega, mis kätkeb endas arenguküpsust ja kooliks ettevalmistatuse taset, seetõttu on rõhk koolil (Tulva, 1987).

Mitmed uurijad (Bröstrom, 2002; Duncan, 2007; Ots, 2008; Tulva, 1987) väidavad, et koolivalmidus on lapse terviksüsteem sotsiaalsest, vaimsest ja füüsilisest valmisolekust. Sotsiaalne, vaimne, füüsiline pädevus mõjutavad üksteist ning koos luuakse valmidus koolis õppimiseks (Duncan, 2007). Lisaks on nimetatud, et kõige olulisem koolivalmiduse juures on lapse soov teadmisi omandada, suhelda eakaaslasega ja õpetajatega, kuid seejuures kinni pidada kõigist reeglitest (Ots, 2008). Samas tuuakse koolivalmiduse mõistet selgitades välja psühholoogiline keskkond koolis, milles tuleb luua lapsele kuuluvustunne ja heaolu (Bröstrom, 2002).

Mitmed uurijad (Buchenauer, Crissman, Halko & Rafford, s.a.; Taleb, 2013) väidavad, et koolivalmiduse alla kuuluvad lapse kognitiivne, sotsiaalne, emotsionaalne, füüsiline ja motoorne areng. Lisaks on nimetatud õppimisioskusi, keelelist arengut ning üldisi teadmisi (Taleb, 2013). Kõige olulisemaks on kodust, lasteaiast ning vanematelt saadud kogemused (Buchenauer et al., s.a). Olulisel kohal on keskkond, kus laps saab uusi teadmisi ning tema tegemistele antakse tagasisidet (Duncan, 2007). Seega saab öelda, et koolivalmidus on keeruline mõiste, mis haarab enda alla lapse jaoks vajalikud oskused ja kogemused.

Käesolevas töös lähtub töö autor koolivalmiduse mõiste kolmeosalisest määratlusest, milleks on füüsiline, sotsiaalne ja vaimne aspekt. Koolieelse lasteasutuse õppekavas (2008) on välja toodud 6–7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused õppetegevuste valdkondade kaupa ning eeldatavad tulemused sotsiaalsetes oskustes, õpioskustes, mänguoskustes ja enesekohastes oskustes. Eestis hõlmab koolivalmidus füüsilist, sotsiaalset ja vaimset arenguaspekti (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.).

Koolivalmiduse aspektid ja nende hindamisvõimalused

Füüsiline aspekt ja selle hindamine. Vastavalt õppe- ja kasvatustegevusele lasteaia tuleks tähelepanu pöörata lapse füüsilisele koolivalmidusele. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) hõlmab liikumisvaldkond ohutuse ja hügieeni tundmist, põhiliikumisi, liikumismänge, spordialade mitmekesisust, tantsu. Karvonen (2003) lisab, et psühhofüüsilist arengut saab jaotada peenmootorikaks, baasmootorikaks, tasakaaluks ja rütmiks, keha tunnetamiseks. Peenmootorika alla kuuluvad kääridega lõikamine, kirjutamine, sõrmede liikuvus. Baasmootorika alla kuuluvad kõnd, jook, hüppenõoriga hüppamine, sulghüplemine, palli viskamine ja püüdmine, roomamine. Tasakaalu ja rütmi alla kuulub kõnd rütmis. Oma keha tunnetamise alla kuuluvad kehaosade nimetamine, asendite nimetamine koos matkimisega. Hinnates lapse mootorset arengut, saab määrata lapse valmisolekut õppimiseks. Lapse tervisest olenevad koormustaluvus ja töövõime (Karvonen, 2003).

Sikka ja Vikati (2005) uurimuses, mis viidi läbi Põhja-Eesti lasteaiaõpetajate seas, selgus, et eelkooliealiste mootorset arengut hinnati paremaks kui teadmisi keskkonnast ja loodusõpetusest. Samuti näitas pilootuuring (Jürimäe, 2003) 6–7aastaste laste koolivalmiduse hindamisest laste kehalises arengus häid tulemusi. Kõrgelt hinnati laste oskust käsitleda spordivahendeid, liigutuste koordineerimist, kirjutus- ja kunstivahendite käsitlemist (Jürimäe, 2003). Uurimuses, millised mootorsed oskused on õpetajate arvates olulised koolimineval lapsel, selgus, et kõrgeimalt hinnati ronimist ja jooksmist. Veel said antud uurimuses kõrgeid punkte kääride korrektne hoidmine ja nendega lõikamine ning palli püüdmine (Taleb, 2013).

Lasteaialaste kehaliste võimete hindamiseks on võimalik kasutada teste, kus hinnatakse lapse mootorseid võimeid (Harro & Oja, 2001). Oluline on hinnata laste kehalisi võimeid vähemalt kaks korda aasta jooksul. Seejuures on õpetajal võimalik muuta laste edasisi tegevusi liikumistundides (Harro & Oja, 2001). Tähtis on lapse oskustega arvestada ning toetada kehalist arengut, kui hinnata lapse mootorikat, on vaja teada mootorika arengu seaduspärasusi (Karvonen, 2003). Selleks, et lapse füüsilist aspekti hinnata, peab õpetaja tundma lapse mootorika iseärasusi.

Kogu õppeaasta vältel läbiviidava liikumisõpetuse tegevusi tuleks hinnata (Karvonen, 2003). Laste seisukohalt on oluline, et liikumisõpetuse tegevused oleksid mitmekülgsed, seejuures arvestades laste eeldusi ning individuaalsust. Testide põhjal täpselt öelda, millised oskused vajavad arendamist, millised oskused on lapsel eakohased, kuid kvaliteet jääb hindamata. Lasteaia oluline, kuidas laps hüppab, jookseb, kõnnib, viskab, püüab. Karvonen (2003) lisab, et oluline on jälgida, kuidas laps sooritab harjutust, mitte kui kaugele

laps palli viskab. Hindamistegevustes pööratakse tähelepanu kvaliteedile mitte kaugusele ja kiirusele. Tulemusi ei võrrelda teiste lastega, vaid lapse tulemusi sel korral võrreldakse varasemate tulemustega (Karvonen, 2003).

Füüsilise arenguaspekti hindamiseks võib kasutada ankeeti, milles hinnatakse lapse mootorikat (põhimootorikat, tasakaalu ja rütmi, keha tunnetamist) ja peenmootorikat (sõrmede ja silmade liikuvus) (Karvonen, 2003). Igale lapsele koostatakse individuaalne jälgimistabel, milles hinnatakse lapse tegevuste sooritust 5-palli skaalal. Numbriline skaala lihtsustab hiljem lapse füüsilise koolivalmiduse analüüsi ning loob parema ülevaate. Korraga soovitatakse hinnata 2-3 last, keda vaatleb üks õpetaja ja teine õpetaja viib harjutusi läbi. Hindaja lisab sõnaliselt harjutuste juurde tabelisse, mis jäi täiuslikust sooritusest puudu (Karvonen, 2003).

Paljudes välisriikides hinnatakse lapse koolivalmidust EDI meetodiga. EDI ehk lapse varase arengu mõõtevahend on meetod, millega saab hinnata lapse füüsilist, sotsiaalset ja emotsionaalset ning kognitiivset aspekti (Guhn, Hertszman & Janus, 2007; Janus & Offord, 2007). Kõik koolivalmiduse aspektid jagatakse alaoskusteks, milles füüsiline aspekt jagatakse liigutusteks, esemete käsitlemiseks, üldfüüsilisteks oskusteks, mida õpetaja hindab 5-punkti skaalal jah-ei vastustega (Janus & Offord, 2007). EDI-d saab õpetaja täita iga lapse kohta. Õpetaja hindab laste oskusi etteantud küsimustiku järgi, mille kaudu saab teada laste tugevused ja arendamist vajavad oskused. Hindamisjuhend on põhjalik ning mõõtevahendit tõlgendatakse lasteaiarühma taseme järgi. EDI on reliaabne hindamisvahend, mida on võimalik kasutada koos teiste meetoditega (Janus & Offord, 2007).

Kognitiivne aspekt ja selle hindamine. Lapse koolivalmiduse hindamisel on olulisel kohal kognitiivne aspekt. Vaimset ehk kognitiivset koolivalmidust kirjeldavad lapse taju, mälu ning mõtlemise arengutase, tähelepanu- ja keskendumisvõime, loendamise- ja rühmitamisoskus, lapse kõne areng, väljendusoskus, ruumi- ja ajamõisted (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Koolivalmiduse vaimse aspekti juures on oluline, et laps peaks suutma vähemalt 10 minutit koondada tähelepanu ühele tegevusele (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob spetsiifilisemalt välja lapse eeldatavad oskused matemaatikas, keeles ja kõnes. Kokkuvõtteks võib öelda, et õpetajal on kasulik hinnata lapse vaimset koolivalmidust 6–7aastase lapse eeldatavate tulemuste põhjal.

Lasteaias käies ja kooli minnes aitab laste õppimist toetada L. Vögotski (1981) aktuaalse ja lähima arengu tsooni mudeli teadvustamine (viidatud Butterworth & Harris, 2002 järgi).

Õpetajal tuleb kindlaks teha, millega tuleb laps toime ilma kõrvalise abita ja mida suudab laps teha täiskasvanu suunamisel (Võgotski, 1981 viidatud Butterworth & Harris, 2002 järgi).

Mitmed uurijad (Brown, 2002; Lally, 2010) selgitavad, et aju arengule on olulised esimesed viis eluaastat, mil toimub kiire aju arenemine. Brown (2002) lisab, et arengu tempot mõjutab keskkond, kus vanemal tuleb lapse õpihimulisust toetada. Seega saab kokkuvõtteks öelda, et last peavad toetama teda ümbritsevad inimesed, kuid kõige enam õpetajad ja lapsevanemad.

Oluline on võimaldada lapsel suhelda nii eakaaslaste kui täiskasvanutega, sest lapsega suhtlemine mõjub vaimsele koolivalmidusele hästi. Teiste lastega suheldes püüab laps näidata oma keeleoskust paremast küljest ning peab oma mõtteid sõnastama täpsemalt (Blum-Kulka & Snow, 2002). Teised lapsed ei suuda ära arvata, mis laps öelda tahab, kuid täiskasvanu suudab. Sünnist alates on keele omandamiseks vaja täiskasvanut, kes suhtleks lapsega. Suurem laps õpib keele kohta ka siis, kui ta otseselt täiskasvanuga ei suhtle, vaid kuulab juttu pealt (Blum-Kulka & Snow, 2002).

Lapsevanemate ning lasteaiaõpetajate tegevused on olulisel kohal lapse koolivalmiduse kujundamisel. Mitmed Eesti uurijad (Mägi & Talts, 2005; Sikka & Vikat, 2005) on tulnud järeldusele, et lapse õpetamisel lasteaias keskendutakse järgnevatele spetsiifilistele teemadele: lugemine, kirjutamine, arvutamine. Uurimuses (Taleb, 2013), milliseid kognitiivsed oskused on õpetajate arvates olulised koolimineval lapsel, selgus, et tähtsaimaks peeti baasvärvide eristamist. Veel said antud uurimuses kõrgeid punkte mõistete seespool, väljaspool, all, peal tundmine ning enda sünnipäeva ning vanuse teadmine (Taleb, 2013). Eelnevatest uuringust selgub, et lapsed võiksid enne kooli osata arvutada, tunda põhivärve ning veerida kokku lihtsaid sõnu, teada matemaatilisi mõisteid.

Akadeemiliste oskuste hindamiseks soovitatakse kasutada teste, et kindlaks teha lapse spetsiifilised teadmised. Iga laps teeb testi eraldi, mille tegemine ühel lapsel võtab aega 30-45 minutit. Lastele antakse punkte õigete vastuste eest, mis hõlmavad loendamist, kujundite tundmist, tekstist arusaamist, tähtede tundmist ja lugemist (Henry & Mashburn, 2004). Arenguteste kasutades ei tohi liiga rangelt kinni pidada punktisüsteemist, sest siis võib selguda, et paljud lapsed ei ole kooliks valmis (Janus & Offord, 2007). Teste soovitatakse kasutada uurijal, kel on spetsiaalne väljaõpe meetodi kasutamiseks (Awake, Brown, Scott-Little & Wynn, 2007).

Inglismaal läbi viidud uurimuses (Awake et al., 2007), milliseid meetodeid kasutatakse lapse koolivalmiduse hindamiseks, selgus, et kõige enam kasutatakse teste, vähemal määral vaatlust. Uurimuses selgus, et õpetajad kasutavad põhiliselt hindamise meetodeid, mille

ajakulu lapse kohta on 10-30 minutit, kuid oli meetodeidki, mille ajakulu ei olnud võimalik ette teada (Awake et al., 2007). Seega võib järeldada, et õpetajatel on hindamismeetodite läbiviimisel olulisel kohal ajakulu.

Sotsiaalne aspekt ja selle hindamine. Sotsiaalsete oskuste õppimine on pikaajaline protsess, mis algab kohe pärast sündi (Järvinen, 2013; Lally, 2010). Olulisim tegur väikelapse ja hoidja vahel on kiindumussuhe, mis loob põhialuse sotsiaalsete oskuste kujunemisele (Lally, 2010; Järvinen, 2013). Sotsiaalne suhtlus on kõige olulisem imikueas, mil luuakse alus õppimisoskuste kujunemisele (Järvinen, 2013). Kiindumussuhte tõttu tekib usaldus ümbritsevate inimeste vastu, mis paneb aluse koostöösuutlikkusele lapseas. Esimesed inimsuhted on lapsele väga olulised. Lapse ja vanema vaheline turvatunne, varajane lähedaste usaldus annavad lapsele kogemusi maailma kohta ning see mõjutab lapse hilisemaid suhteid (Järvinen, 2013).

Martinson (1998) peab tähelepanuväärseks lapse tunnetest arusaamist, sest tunded annavad olulise tagasiside sellest, kuidas me tegutsedes arvestame oma vajadusi. Tunded mõjutavad lapse psüühilist arengut. Samuti on vajalik lapse sotsiaalset käitumist mõista (Martinson, 1998). 1.klassi õpetajad eeldavad laste sotsiaalsete oskuste kõrget taset, kuid arenemine toimub järk-järgult lapse õppimise kaudu (Järvinen, 2013). Sotsiaalsed oskused arenevad edasi suhtlemisel eakaaslastega, perekonnaliikmetega, lasteaiaõpetajatega (Järvinen, 2013). Seega saab kokkuvõtteks öelda, et lapse sotsiaalsete oskuste arendamine on vajalik aspekt koolis õppimisel.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob välja koolieeliku sotsiaalsed oskused. Õppe- ja kasvatustöö tulemusena püüab koolieelik arvestada teiste inimeste tunnetega, suhtleb meeeldi, hoolib teistest inimestest, loob sõprussuhteid, teeb vahet heal ja halval käitumisel. Eestis läbi viidud uuringus (Kukk, Sikka & Talts, 2008) hindasid õpetajad laste sotsiaalsetest oskustest kõrgelt oma järjekorra ootamist, teiste laste ja täiskasvanutega suhtlemist ning oma tunnete väljendamist. Kokkuvõtteks võib öelda, et eelnevalt nimetatud oskused on õpetajate hinnangul kõrgel tasemel, kuid lapse oskuste täiustamine peab jätkuma koolis.

Pilootuuring (Jürimäe, 2003) 6–7aastaste laste koolivalmiduse hindamisest õpetaja nägemuses, näitas sotsiaal-emotsionaalsete oskuste kõrget taset, kus kõige paremini hindasid õpetajad laste eneseteenindusoskust, õpetaja antud juhiste täitmist, püsivust tegevusel. Uurimuses (Taleb, 2013), milliseid sotsiaalse arengu oskused on õpetajate arvates olulised

koolimineval lapsel, selgus, et tähtsaimaks peeti endale kuuluvate asjade eest hoolitsemist. Veel said antud uurimuses kõrgeid punkte mänguasjade jagamine teiste lastega, ühiselt mängimine, abi küsimine (Taleb, 2013).

Sotsiaalsete oskuste kindlakstegemiseks soovitatakse kasutada lapse oskuste tabelit. Tabelis on reas kõik sotsiaalsed oskused, mis peaksid lapsel enne kooli omandatud olema. Tabeli koostamisel toetutakse lasteaiaprogrammile ning lapse eakohasele arengule. Vaatlemise teel tuleb õpetajal kindlaks teha, millisel tasemel lapse oskused on (väga halb, halb, keskmine, hea, väga hea, suurepärase) (Henry & Mashburn, 2004). Vaatlus on sageli kasutatav meetod, et teada saada, kas lapsel on kooliks vajalikud oskused. Vaatlus peaks olema esmane meetod, et selgitada välja, kas lapsel on eakohased oskused (Aiona, 2005).

Mitmed uurijad (Aiona, 2005; Henry & Mashburn, 2004) aga arvavad, et vaatlus ei ole sobilik meetod lapse koolivalmiduse hindamiseks. Uurimuses (Henry & Mashburn, 2004) hindamise meetodite kvaliteedi kohta selgus, et vaatlust analüüsides on õpetajal eelarvamused lapse tulemuste kohta, seega ei ole vaatlus täielikult objektiivne. Vaatlus ei ole meetod, et määrata, kas laps on võimeline kooli minema või peab jääma lasteaeda (Children Now, 2009). Õpetajapoolne vaatlus laste igapäevategevuste kohta ei ole täpne, et otsustada lapse koolivalmiduse üle (Children Now, 2009). Seega võib väita, et vaatlus ei tohiks olla ainus meetod, mille põhjal välja selgitada lapse koolivalmidus.

Koolivalmiduse hindamise meetodid

Tuntumad lapse arengu hindamise meetodid on vaatlus, lapse arengu eeldatavate tulemuste tabel, intervjuu, mängu vaatlus, arengumapp, joonistamise test. Õpetajad peaksid hindama lapse koolivalmidust kaks korda viimase õppeaasta jooksul, et analüüsida lapse edasiminekut võrreldes varasema tulemusega. Eesti haridussüsteemis pole kehtestatud koolivalmiduse hindamise meetodit, seega saavad lasteaiad vabalt valida sobiliku meetodi ise (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Koolieelse lasteasutuse seadus (2008) ütleb, et õppekava läbinud lastele antakse lasteasutusest koolivalmiduskaart, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused üldoskustes, õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Alates 2010/2011 õppeaastast võeti Eestis kasutusele koolivalmiduskaardid, mis sisaldavad lapse tugevusi ja arendamist vajavaid oskusi. Õpetajad täidavad kaardi iga lapse kohta eraldi (Kunto, 2012). Uurimuses

koolivalmiduskaardi sisu kohta selgus, et õpetajad olid rahul koolivalmiduskaardiga ning arvasid, et see toob välja laste omandatud ja omandamata oskused (Kunto, 2012).

Olenko (2006) väidab, et vaatlusel on võimalik kirja panna kõike silmaga nähtavat, et hiljem kirjutada analüüsida. Nõnda on võimalik välise käitumise, kõne, emotsioonide põhjal teha üldistusi, järeldusi psüühiliste protsesside (mälu, mõtlemine, tahe), iseloomu, isiksuse kohta. Vaatlus eeldab ettevalmistust, millest olulisim on vaatluse plaan. Seejuures ei ole võimalik teada saada lapse mõttemaailmast, tunnetest, mistõttu ei piisa vaid vaatlusest (Olenko, 2006).

Koolieelse lasteasutuse õppekavas (2008) esitatud lapse arengu eeldatavate tulemuste abil saab hinnata lapse füüsilise, sotsiaalse ja vaimse arengu aspekte. Vaatlusandmestikku võiks täita igal sügisel ja kevadel enne kooliminekut, mille abil antakse ülevaade lapse arengu muutustest. Koolieelikute arenguaspektide kirjeldused lapse arengu hindamisel, võimaldavad õpetajatel arvestada lapse individuaalsust. Pandis (1998) toob välja vaatlusandmestiku lapse füüsilise, sotsiaalse ja kognitiivse arengu jälgimiseks. Vaatlus peaks toimuma pikema aja jooksul, et laste võimetest saada parem ülevaade. Kindlasti ei tohiks kõiki tegevusi lühikese aja jooksul lapsega läbi teha (Pandis, 1998).

Intervjuu läbiviimise osad on kontakti loomine ja jutustamine, ruumikujutluste ja operatiivmälu selgitamine, foneemitaju ja järjestamisoskus (Olenko, 2006; Neare, 1998). Intervjuul saab laps ise tegutseda või otsustada pildikaartide abil (Neare, 1998).

Intervjuu kaudu saab õpetaja teada lapse arusaamadest, kiindumusest, sisemaailmast (Olenko, 2006). Intervjuu abil on võimalik kindlaks teha lapse jutustamisoskus, mälu, matemaatilised oskused, orienteerumine tasapinnal ja ajas (Neare, 1998). Kuna hindamine on intervjuu korral subjektiivne, tuleks lapsega vestelda lapsevanema juuresolekul (Neare, 1998).

Lasteaias on lapsel keskseks tegevuseks mäng. Lapse mängu jälgides saab ülevaate arengutasemest ning mängus ilmnevad päevaprobleemid, väärtused, lastevaheline suhtlus (Olenko, 2006). Mäng on lapsele väga oluline, sest mängides laps õpib ja areneb, seega saadakse mängu kaudu endale palju kogemusi (Leemet, 2006).

Joonistamise test on rühmatest, mis sarnaneb reaalse olukorraga koolipingis. Testimisel kaasnevad segavad kõrvalmõjud, milleks võivad olla kordusküsimised, vahelehiüüded. Test tehakse 8-10 lapsega, kus kõik istuvad eraldi pinkides. Vaatleja kirjutab laste asetuse ruumis üles, et hiljem analüüsida, kas on täheldatud kaaslaste mõju. Joonistamise test selgitab lapse taju ja peenmotoorika arengut, tööjuhendist arusaamist, matemaatilisi oskusi, mälu, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Tulevane 1.klassi õpetaja võiks olla testi tegemise ajal

vaatleja rollis. Õpetaja saaks infot laste käitumise, töötamise, sotsiaalsete oskuste kohta (Kikas, 1998).

Arengumapiga on võimalik hinnata ja analüüsida lapse arengut pikema aja jooksul (Olenko, 2006). Õpi- ja kasvukeskkonnast valitakse koos lapsega tööd, milles õpetaja abistab ja suunab valikute tegemisel. Arengumapp aitab kaasa lapse minapildi kujunemisele, arendab eneseväljendusoskust ning arvamuse avaldamist, mõjutab lapse enesehinnangut. Mapi abil saab arutleda lapse edusammude ja töövalikute üle. Arengumapi abil vaadeldakse kogu last tervikuna, et arendada last erinevatest külgedest. Arengumapi sisu ja olemuse valib lasteaiaõpetaja, lähtudes õppeprotsessi eesmärkidest (Olenko, 2006).

Kokkuvõtteks võib öelda, et tuntumad lapse arengu hindamise meetodid on vaatlus, lapse arengu eeldatavate tulemuste tabel, intervjuu, mängu vaatlus, arengumapp, joonistamise test. Lasteasutuse ülesanne on otsustada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid kasutada (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Hindamismeetodi valikul tuleb põhjalikult teada valitud meetodi ülesehitust ja sobivust, tugevusi ja puuduseid.

Ülevaade varasematest koolivalmiduse hindamise uurimustest

Kanadas hindasid õpetajad koolivalmiduse teste ning tulemustest järeldus, et parimaks koolivalmiduse hindamise testiks on Gesselli test, mis sisaldab kirjutamist, joonistamist, visuaalset koordineerimist ja lapse verbaalset väljendust. Testi sooritatakse vaatleja juuresolekul individuaalselt. Samuti saab lapse arengut hinnata matemaatilise testi abil, kus kontrollitakse lapse kujundite, värvide, tähtede, numbrite äratundmist ja liigitamist (Janus & Offord, 2007).

Eestis tehtud pilootuuringus paluti õpetajatel hinnata koolivalmiduse hindamise meetodeid. Maksimumtulemusi sai lapse arengu hindamine Koolieelse lasteasutuse õppekava alusel. Selle alusel on vaatlust lihtne läbi viia ja laste tulemusi hinnata. Juhendatud joonistamise testi pidasid õpetajad heaks abivahendiks. Samas pooled lasteaiaõpetajatest arvasid, et joonistamise testi läbiviimisel vajaksid nad spetsiaalset ettevalmistust (Jürimäe, 2003).

Saar (2007) uuris oma töös, milliseid meetodeid kasutatakse lapse arengu jälgimiseks ja tuli järeldusele, et õpetajad kasutavad kõige rohkem juhendatud joonistamise testi/vaatlust. Järgnesid hindamine alushariduse õppekava alusel ning Hea Alguse vaatlusmaterjalide kasutamine.

Juhendatud joonistamise testi kasutatakse Taanis, Soomes ja Eestis. Selle testi põhjal saab vaadelda lapse matemaatilisi ja keelelisi oskusi. Klassiõpetajate arvates annab juhendatud joonistamise vaatlus laste oskustest selgemaid tulemusi kui individuaalsed testid (Henno, Häidkind, Kikas & Peets, 2011). Kontrollitud joonistamise vaatlus sobib kasutamiseks lasteaia lõpus ning võimaldab välja selgitada põhjalikumalt hindamist vajavad lapsed (Häidkind, 2011).

Ameerika Ühendriikides tehtud uuringu eesmärgiks oli teada saada, kuidas hinnatakse lapse koolivalmidust. Tulemustest järelalus, et laste arengut hinnatakse vaatluse teel viimasel aastal enne kooli. Lapse arengus pööratakse tähelepanu õpioskusele, suhtlemisoskusele, kognitiivsele, emotsionaalsele ja füüsilisele arengule (Clifford, Saluja & Scott-Little, 2000).

Lapse koolivalmiduse hindamine

Lapse koolivalmiduse hindamine ja tulemuste analüüsimine on kõige olulisem lapse enda seisukohalt. Hindamismeetoditega hinnatakse lapse eripära, selgitatakse välja võimalikud erivajadused, aidatakse kaasa lapse arengu soodustamisele, kavandatakse koos lapsevanemaga õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Samuti lisatakse, et lapse arengut tuleks kirjeldada lapsest lähtuvalt, tunnustada lapse edasiminekut, uudishimu, positiivseid hoiakuid. Seega võib järelalus, et lapse koolivalmiduse hindamine on protsess, kus saadakse teada lapse olemasolevad oskused ja arendamist vajavad küljed (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.).

Koolivalmiduse hindamisel tuleb kasutada mitmekülgseid meetodeid vastavalt sellele, mis on seatud eesmärgiks (Howard, 2011). Howard (2011) lisab, et kasutada tuleb erinevaid meetodeid, et saada mitmekülgseid materjale ja teavet lapse kohta. Ühtainsat hindamisvahendit ei saa kasutada kõikide laste hindamiseks. On olemas selliseid meetodeid, mida on raske kätte saada ja läbi viia, ilma spetsiaalse koolitusega (Csapo, Molnar & Nagy, 2014). Eestis on selliseks meetodiks Strebeleva test, mida ei ole võimalik ilma vastava ettevalmistusega kätte saada.

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kirjas, et lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Samas on Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) sätestatud, et 7-aastase lapse eeldatavad üldoskused on aluseks lapse koolivalmiduse hindamisele. Seega Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) ega Koolieelse lasteasutuse seadus (1999) ei määra,

millist meetodit (meetodeid) tuleks kasutada lasteasutustel lapse koolivalmiduse hindamisel. Lasteaias endal tuleb valida meetod, mille abil saab määrata, kas lapsel on eeldatavad üldoskused enne kooli olemas või tuleb last veel arendada. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) koolivalmiduse hindamise põhimõtete juures on kirjas, et pedagoogid korraldavad lapse vaatlusi kindla plaani põhjal, kusjuures lapsi jälgitakse erinevates situatsioonides. Eelnevast võib järeldada, et soovitatakse kasutada vaatlust, kus last jälgitakse loomulikus keskkonnas.

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Kuna töö autorile teadaolevalt on lapse koolivalmiduse hindamise meetodeid lähiaastatel Eestis vähe uuritud ning pole teada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid lasteaias kasutavad ning millised on õpetajate hinnangul kasutatavate koolivalmiduse hindamise meetodite tugevused ja puudused. Kuna õpetajad kasutavad erinevaid meetodeid, siis tuleb tähelepanu pöörata hindamismeetodite tugevustele ja puudustele. Lasteasutused valivad erinevaid meetodeid laste koolivalmiduse hindamiseks ning meetoditest saadud teadmisi kasutatakse lapse koolivalmiduse määramisel. Seega on uurimisprobleemiks, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid lasteasutused kasutavad ja mis on hindamise meetodite tugevused ja puudused.

Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid koolieelsed lasteasutused kasutavad, milliseid tugevusi ja puudusi toovad oma hinnangutes välja lasteaiasõpetajad koolivalmiduse hindamise meetoditele ning milliste kriteeriumite alusel valib lasteasutuse pedagoogiline nõukogu lasteaias kasutatavad meetodid. Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati uurimisküsimused.

1. Milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid kasutavad koolieelsed lasteasutused õpetajate sõnul?
2. Millised on lasteasutustes kasutatavate koolivalmiduse hindamise meetodite tugevused ja puudused lasteaiasõpetajate hinnangul?
3. Milliste kriteeriumite alusel valib koolieelne lasteasutus koolivalmiduse hindamise meetodeid õpetajatel sõnul?

Metoodika

Valim

Uurimus viidi läbi 10 Valga maakonna ja 15 Tartu maakonna eesti õppekeelelasteaias. Valimist jäeti välja sobitus- ja tasandusrühmad seetõttu, et nende laste koolivalmiduse hindamise meetodid võivad erineda tavalastel kasutatavatest meetodetest. Samuti ei kuulunud valimisse vene õppekeelelaste rühmad. Valimisse kuulusid liitrühma ja vanema rühma (koolieelikute) õpetajad, kelle rühmas olid käesoleva aasta sügisel kooliminevad (6–7aastased) lapsed. Kolm lasteaeda algselt välja valitud 28 lasteaia hulgast ei olnud nõus uuringus osalema, põhjendades, et õpetajatel on koolieelikute rühmades palju majasisest tööd.

Valimi moodustamisel kasutati juhuvalikut, milles pandi mõlema maakonna lasteaiaid eraldi tähestikuliselt järjekorda ning valiti välja Valga maakonnast 10 lasteaeda (iga 2. lasteaia) ja Tartu maakonnast 15 (iga 4. lasteaia). Uurija eeldas, et lapse koolivalmiduse hindamise meetodid on rühmasiseselt samad, seega otsustas jagada igasse rühma ühe küsimustiku.

Kokku jagati ankeete 66 lasteaiaõpetajale. Tagasi saadi 64 ankeeti (tagastusprotsent 97). Neist üks ankeet jäeti andmeanalüüsist välja, sest kümnele küsimusele oli jäetud vastamata. Tulemustes kajastuvad 63 Tartu ja Valga maakonna koolieelikute rühma õpetajate arvamused ja hinnangud.

Küsimustiku vastajate keskmine vanus oli 43,8 aastat ($Sd=9,3$). Kõik uuringus osalejaid olid naised. Noorim õpetaja oli 24-aastane ja vanim õpetaja 61-aastane. Õpetajate minimaalne töökogemus lasteaiaõpetajana oli 2 aastat ja maksimaalne 49 aastat. Õpetajate keskmine töökogemus oli 17,7 aastat ($Sd=12,1$). Kõrgharidusega õpetajaid oli 33, keskeri haridusega 23 ning keskharidusega õpetajaid 7. Lasteiasrühmas kasutatavate metoodika alusel jaguneti järgnevalt: 43 rühma olid tavarühmad, 13 olid Hea Alguse rühmad, veel nimetati waldorfrühmi ning projektõppe rühmi.

Mõõtevahendid

Antud uurimuses valiti andmekogumismeetodiks ankeet, sest see võimaldas esitada suurele hulgale lasteaiaõpetajatele küsimuse koolivalmiduse hindamise meetodite kohta. Ankeet koostati töö autori poolt, kuid selleks on kohandatud mitmed küsimused Tartus läbi viidud sisehindamise (Piilupesa lasteaed, 2008) küsimustikust (küsimused 1, 8, 10) ja küsimustikust (6. küsimus) lapsevanema motiivide kohta lapse eelkooli panekul (Mandel, 2012). Ülejäänud küsimused on koostatud juhendaja ja töö autori poolt, sest koolivalmiduse

hindamise meetodite uurimiseks ei leitud valmiskujul sobivat küsimustikku. Ankeet on esitatud töö lisas 1.

Ankeet koosnes 19 küsimusest, milles oli suletud, poolsuletud ja avatud küsimusi. Küsimustik koosnes kolmest alablokist. Esimese alabloki 9 küsimust puudutasid koolivalmiduse hindamist ja kasutatavaid meetodeid ning teise alabloki 4 küsimust koolivalmiduse hindamise korraldust lasteaias, kolmas alablokk puudutas andmeid lasteaia ja õpetaja kohta. Ankeedi reliaablus oli 0,75. Ankeedi valiidsuse kindlustamiseks paluti eksperdil (kogenud lasteaiaõpetaja) hinnata töö autori ankeeti ning seal olevaid küsimusi ja nende kooskõla uurimuse eesmärgiga. Lisaks aitas valiidsust kindlustada enne põhiuurimust pilootuurimuse läbiviimine, kus paluti lasteaiaõpetajatel hinnata küsimuste sobivust, selgust, arusaadavust.

Protseduur

Töö autor viis 2014. aasta jaanuaris läbi pilootuurimuse, et vajadusel muuta küsimuste sõnastust, leida korduvad küsimused. Pilootuurimuse tulemusel muutis autor küsimuse *Miks Te kasutatute valitud hindamismeetodeid?* avatuks, sest õpetajate vastused olid väga erinevad.

Põhiuurimus viidi läbi 2014. aasta veebruaris-märtsis. Uurija viis läbi kaardistava uurimuse, et saada ülevaade koolivalmiduse hindamise meetoditest koos õpetaja hinnanguga. Eelneval kokkuleppel direktorite või õppealajuhatajatega viidi ankeedid lasteaedadesse ja jagati seal, kas juhatajatele või viidi õpetajate kätte. Igasse rühma viis uurija ühe küsimustiku suletavas ümbrikus, mille täitis sel päeval kohal olnud õpetaja. Kuna õpetajatel ei palutud kirjutada ankeeti oma elukohta, ees- ja perekonnanime, siis oli ankeet anonüümne. Õpetajad tagastasid ankeedid õppealajuhatajatele, kellelt sai töö autor need kätte kinnises ümbrikus enamasti nädala jooksul. Töö autor avas ümbrikud, kui oli kõikidest lasteaedadest küsimustikud kätte saanud Konfidentsiaalsuse kindlustamiseks ei jaganud töö autor ankeetide vastustest saadud teavet võõrastele inimestele. Ankeetidest saadud teavet kasutati ainult bakalaureusetöö raames.

Andmetöötamise meetodid

Andmetöötlust alustati andmete ettevalmistusega andmeanalüüsiks. Esmalt kontrolliti, kas andmetes ei esine vigu ja kas andmeid ei ole puudu. Andmeanalüüsist jäeti välja üks ankeet, sest kümme küsimust 19-st olid vastamata jäetud. Avatud küsimuste andmeanalüüsi meetodiks oli kvantitatiivne sisuanalüüs. Peale andmete mitmekordset lugemist kodeeris

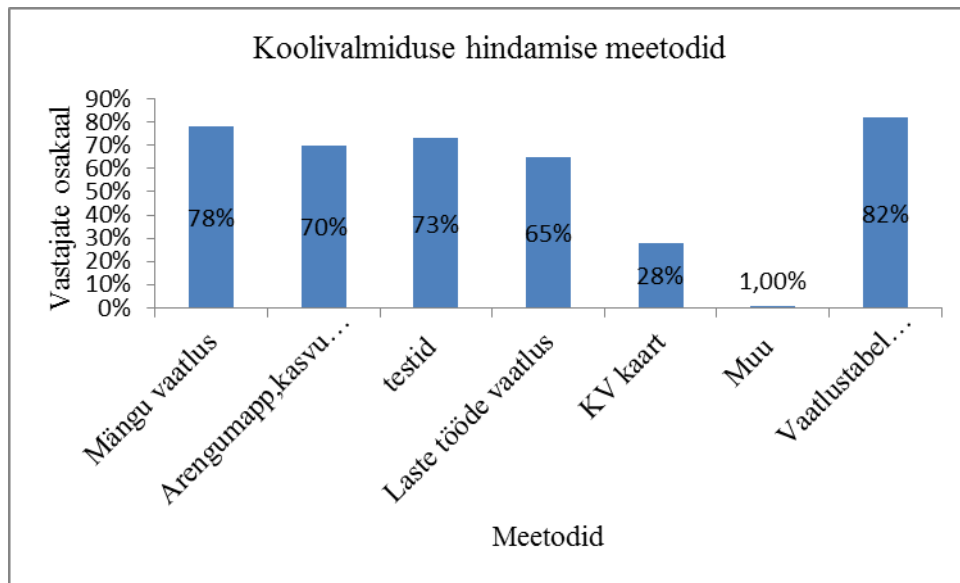
uurija vastused. Seejärel loodi avatud küsimustes koodide alusel kategooriad. Kategooriate lõplik ülevaatamine ja täpsustamine toimus koostöös juhendajaga. Selleks, et uuringu reliaablust suurendada, kodeeris uurija ning lõi koodide alusel kategooriad koos eksperdiga (algaja õpetaja). Algaja õpetaja ning uurija kodeerisid alguses üksinda, kuid pärast ühtlustati kodeerimise tulemused. Erinevused arutati koos läbi ning leiti kompromiss.

Analüüsimaiks õpetajate väljatoodud tugevaid ja nõrku külgi koolivalmiduse hindamise meetoditele, tehti rida kirjeldavaid analüüse (arvutati sagedused, aritmeetilised keskmised ja standardhälbed). Küsimuses 6 (koolivalmiduse aspektide pingerida) anti õpetaja poolt esimese koha saanud koolivalmiduse aspektile 5 punkti, teisel kohal olevale aspektile 4 punkti, kolmandal kohal olevale aspektile 3 punkti, neljandal kohal olevale aspektile 2 punkti ja viiandal kohal olevale aspektile 1 punkt. Andmete analüüsimiseks summeeriti punktid. Andmeid analüüsiti andmetöötlusprogrammis SPSS Statistics 20. Pingereas omavaheliste erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga. Vastuste jaotuste erinevuse hindamiseks kasutati Hii-ruut testi, millega saadi teada, kas vastuste jaotuse vahel on statistiliselt oluline erinevus või mitte.

Tulemused

Uurimuses paluti lasteaiaõpetajatel esmalt hinnata, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid nad kasutavad. Õpetajad võisid valida mitu etteantud meetodit. Koolivalmiduse hindamiseks kasutasid õpetajad kõige enam mängu vaatlust, arengumappi, teste ning alushariduse õppekava alusel koostatud vaatlustabelit, mida nimetasid üle 60% õpetajatest. Koolivalmiduskaarti on nimetanud üle 25 % õpetajatest. Muu variandi all nimetati Strebeleva meetodit, lavastusmängu, katset. Koolivalmiduse hindamise meetodite kasutamise jaotuvus õpetajate vastuste põhjal on täpsemalt toodud välja joonisel 1.

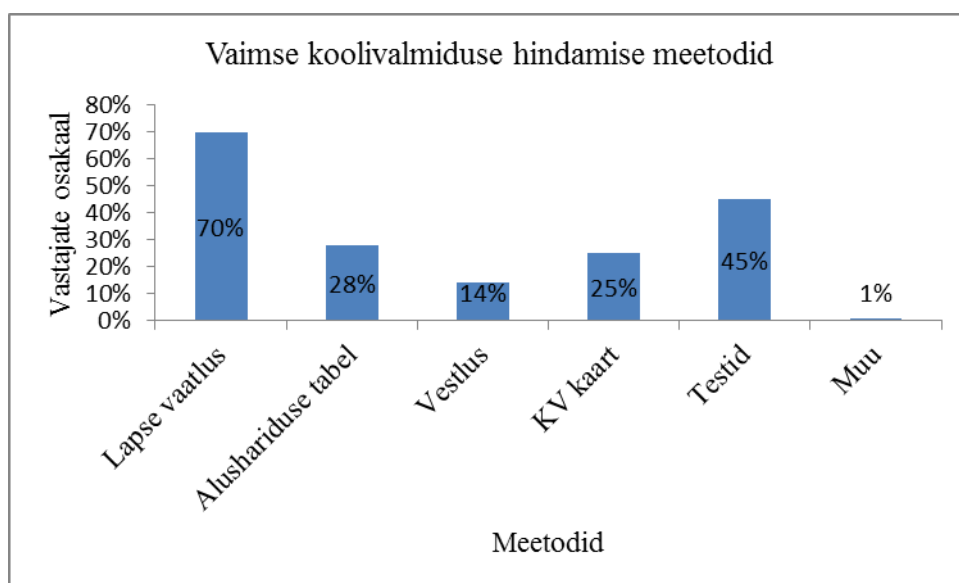
Koolivalmiduse hindamise meetodite kasutussageduste omavahelised erinevused leiti Hii-ruut testiga. Statistiliselt oluline erinevus leiti enimmnimetatud meetodi (alushariduse õppekava alusel koostatud vaatlustabeli) ning pingereas neljandal kohal asuva arengumapi kasutamise sageduste vahel ($\chi^2=9,97$; $p < 0,05$). Seega võib öelda, et sagedasemad kasutatavad koolivalmiduse hindamismeetodid õpetajate hinnangul on alushariduse õppekava alusel koostatud vaatlustabel, mängu vaatlus ja testid. Statistiliselt olulisi erinevusi ei leitud alushariduse õppekava ja mängu vaatluse, alushariduse õppekava ja testide, testide ja arengumapi, mängu vaatluse ja testide, testide ja arengumapi vahel ($p>0,05$).

Joonis 1. Koolivalmiduse hindamise meetodite kasutamine õpetajate vastuste põhjal.

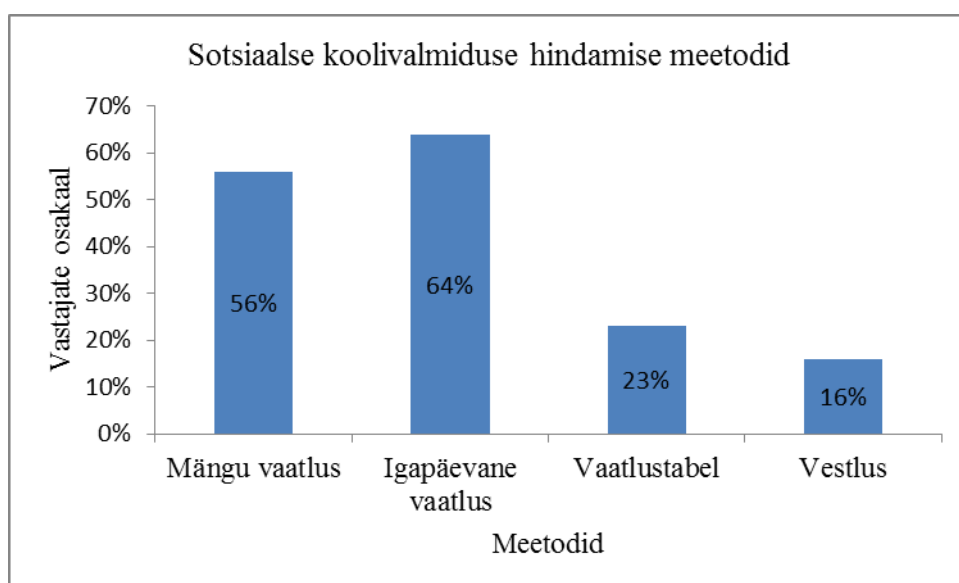
Õpetajatel paluti nimetada, milliseid teste kasutatakse rühmas koolivalmiduse hindamiseks. Valida sai mitu vastusevarianti. 68% vastanutest vastasid antud küsimusele. 54% vastanud õpetajatest nimetasid E. Kikase juhendatud joonistamise testi. 16% tõid välja logopeedi koostatud testi. Kivipõllu ning Kulderknupi testi nimetasid 15% vastanuist. Veel nimetati Strebeleva testi, optilise taju testi, lasteaia väljatöötatud testi.

Järgmiseks paluti õpetajatel nimetada, milliseid hindamise meetodeid kasutatakse vaimse koolivalmiduse hindamiseks. Õpetajad said valida mitu vastusevarianti. Kõige rohkem olid õpetajad nimetanud lapse vaatlemist. Teisel kohal olid kasutatavuselt testid. Koolivalmiduskaarti ning alushariduse tabelit nimetas üle 20 % õpetajatest. Muu variandi all nimetati õppemänge, lavastusmänge. Täpsem vaimse koolivalmiduse hindamise meetodite kasutamise jaotuvus õpetajate vastuste alusel on toodud joonisel 2. Vaimse koolivalmiduse meetodite nimetamissageduste vaheline erinevus leiti Hii-ruut testiga. Lapse vaatluse ning testide nimetamise vahel esines statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2=14,11$; $p < 0,01$), esimesel kohal nimetatut oli oluliselt sagedamini valitud kui teisel kohal nimetatut.

Joonis 2. Vaimse koolivalmiduse hindamise meetodid õpetajate vastuste alusel.

Sotsiaalse koolivalmiduse hindamiseks kasutasid õpetajad endi sõnul kõige enam igapäevast vaatlust, mida nimetasid üle 64% õpetajatest. Teisel kohal oli mängu vaatluse kasutamine. Vaatlustabelite kasutamine oli kolmandal kohal. Vestlust kasutasid alla 20% õpetajatest. Täpsem sotsiaalse koolivalmiduse hindamise meetodite jaotuvus on joonisel 3. Sotsiaalse koolivalmiduse hindamise meetodite nimetamissageduste vaheline erinevus leiti Hii-ruut testiga. Igapäevase vaatluse ning mängu vaatluse vahel esines statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2=14,95$; $p < 0,01$), igapäevast vaatlust oli oluliselt sagedamini nimetatud kui mängu vaatlust.

Joonis 3. Sotsiaalse koolivalmiduse hindamise meetodid õpetajate arvamuste põhjal.

45% vastanutest arvas, et füüsilise koolivalmiduse hindamine on liikumisõpetaja ülesanne. 42% vastanutest kasutasid aga hindamismeetodina liikumismänge. Vaatluse alusel rühmas hindasid 13% õpetajatest. Veel nimetasid õpetajad spordivõistlustel tulemuste mõõtmist ning testi. Füüsilise koolivalmiduse meetodite nimetamissgaduste erinevust kontrolliti Hii-ruut testiga. Liikumisõpetaja ülesande ja liikumismängude vahel ei leitud statistiliselt olulisi erinevusi ($p > 0,05$). Liikumismängude kasutamisel ja vaatlusel rühmas leiti statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2=5,8$; $p < 0,05$). Teise koha saanud meetodit oli oluliselt sagedamini nimetatud kui kolmandal kohal asuvat hindamismeetodit.

Õpetajatel paluti tuua välja oma rühmas kasutatavate koolivalmiduse hindamise meetodite positiivsed ja negatiivsed küljed. 73% vastanutest tõid välja vaatluse tugevusi ja puuduseid. Üle 86% vastanu arvates olid vaatluse positiivseks küljeks informatiivsus, läbiviidavus igal ajal, objektiivsus. Alla 50% vastanutest nimetasid, et vaatlusel eristuvad õpiraskustega lapsed. Vaatluse puuduseks nimetasid üle 60% vastanutest aeganõudvust. Vähem nimetati seda, et alati ei saa nähtut kohe üles kirjutada ning laps saab õpetaja jälgimisest aru.

Mängu vaatluse erinevaid külgi nimetasid 70% vastanutest, tugevuseks kirjutati enim, et selgub lapse arengust täielik pilt. Puuduseks nimetati, et teised lapsed segavad. 52% vastanutest tõid välja arengumapi tugevusi. Puuduseid siin ei nimetatud. Positiivseks küljeks nimetasid 40% vastanutest ülevaatlikkust (olulisemad koolivalmiduse aspektid selguvad) ning et lapse edasimineku on selgesti näha.

33% vastajatest tõid välja testide tugevusi ja puuduseid. Enim (50% vastanutest) toodi esile seda, et testid on spetsialistide koostatud. Veel nimetasid õpetajad, et testis selguvad lapse tugevused ja nõrkused. Puuduseks nimetasid 48% vastanutest aeganõudvust. Vähem tõid õpetajad välja lapse ärevust ja seda, et test ei anna lapse kõigist olulistest oskustest ülevaadet.

30% vastanutest tõid välja vestluse tugevusi ja puuduseid. Enimnimetatud positiivseks küljeks oli see, et lapse edasimineku on näha, toimub silmast-silma. Vestluse puuduseks nimetasid 70% vastanutest aeganõudvust. Vähem nimetati vajalikkust kordusvestluseks ning probleeme sobiva koha leidmisega. Veel toodi välja õppemängude, koolivalmiduskaardi, joonistustööde vaatluse ning arengu jälgimise mängu tugevusi ning puuduseid.

Küsimuses, milliseid lapse arenguaspekte tuleks hinnata enne kooli, paluti vastajatel panna viis etteantud arenguaspekti pingeritta. Lapse arenguaspektide hindamise pingereas oli esimesel kohal sotsiaalne areng (sum=295). Teisel kohal oli vaimne areng (sum=228),

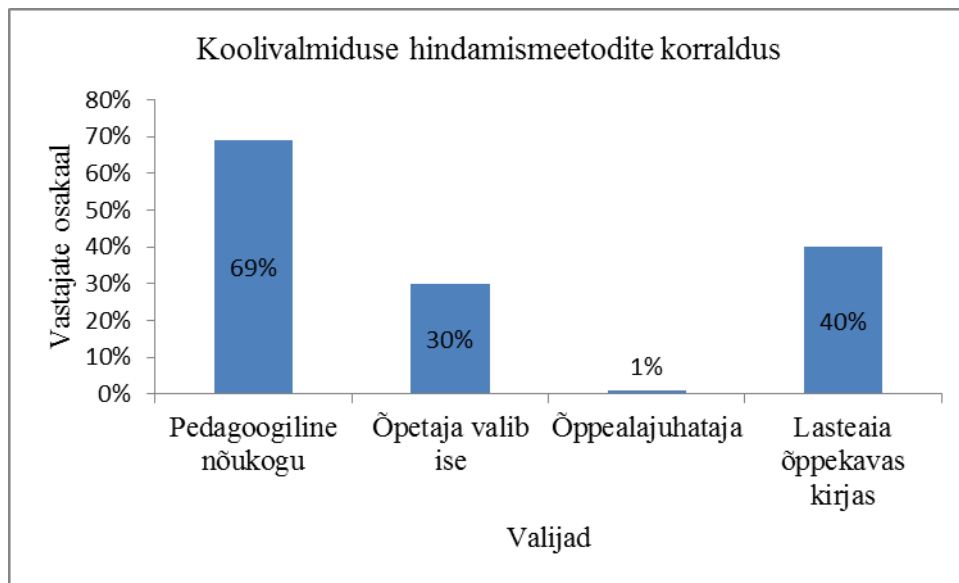
kolmandal koha sai emotsionaalne areng (sum=178). Füüsiline areng oli neljandal kohal (sum=158) ja kõlbeline/moraalne areng viiendal kohal (sum=111). Pingereas omavahelised erinevused ja erinevuste olulisus leiti paarisvalimi t-testiga. Sotsiaalse ning vaimse arenguaspekti vahel esines statistiliselt oluline erinevus ($t=5,835$; $p < 0,01$). Vaimse ja emotsionaalse (teise ja kolmanda koha) arenguaspekti vahel esines samuti statistiliselt oluline erinevus ($t=3,674$; $p < 0,01$). Füüsilise ja kõlbeline (neljanda ja viienda koha) arenguaspekti ($t=3,664$; $p < 0,05$) vahel esines statistiliselt oluline erinevus.

Emotsionaalse ja füüsilise (kolmanda ja neljanda koha) ($t=1,282$; $p > 0,05$) arenguaspekti vahel ei olnud statistilist olulist erinevust.

Järgmises küsimuses paluti õpetajatel valida, milliseid arenguaspekte nemad hindavad lastel enne kooli. Õpetajad said valida mitu vastusevarianti. Tulemustest selgus, et kõik vastanud õpetajad hindavad enne kooli lapse sotsiaalset ja vaimset arengut. 87% õpetajatest hindavad füüsilist arengut ning 81% õpetajatest emotsionaalset arengut. Kõlbelist/moraalset arengut hindavad 67% vastanutest.

Spetsialistide abi koolivalmiduse hindamisel kasutasid endi sõnul kõik õpetajad. Õpetajad said valida küsimuses mitu vastusevarianti. Enamik vastanutest (95%) väitsid end kasutatavat logopeedi/eripedagoogi abi. Pooled vastanutest kasutasid muusikaõpetaja või liikumisõpetaja abi. Psühholoogi abi on küsinud 25% vastanut. Klassiõpetajalt abi küsimist ei nimetatud.

Küsimusele, kes otsustab lapse koolivalmiduse hindamise korralduse üle, said vastajad valida neile sobivad vastusevariandid. Tulemustest selgus, et üle 65% vastanutest määrab korralduse lasteasutuse pedagoogiline nõukogu. 40% väisid, et korraldus on kirjas lasteaia õppekavas. Vähem nimetati seda, et õpetaja määrab ise hindamise korralduse või määrab õppealajuhataja. Hindamismeetodite valimise korralduse jaotuvus on toodud joonisel 4.

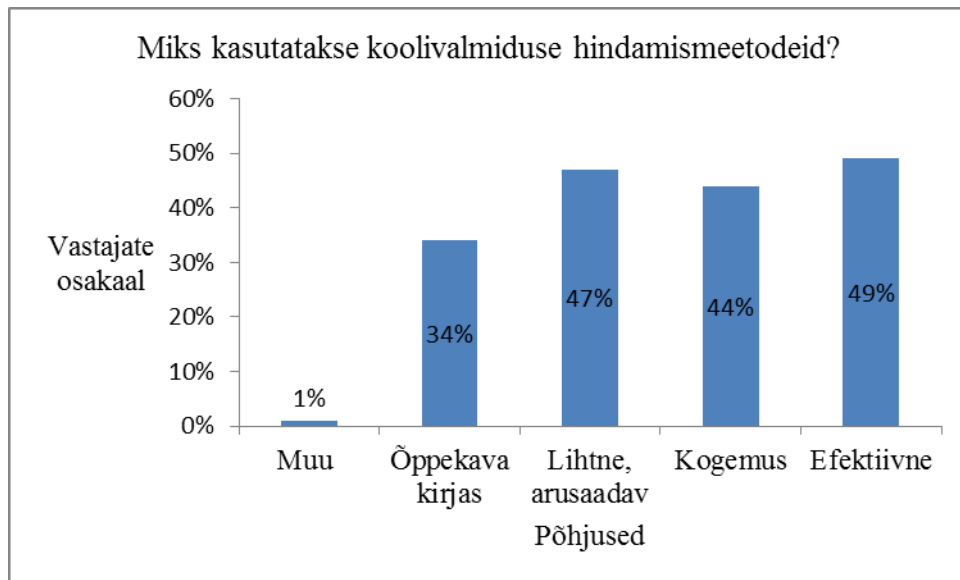

Joonis 4. Koolivalmiduse hindamismeetodite valimise korraldus õpetajate vastuste põhjal.

Küsimusele, mille alusel valitakse koolivalmiduse hindamise meetodid, selgus, et 40% vastajate arvates valitakse koolieelse lasteasutuse seaduse või koolieelse lasteasutuse õppekava alusel. 30% -i õpetajatest tõid välja, kas enda kogemust või kaastöötajate kogemust. 16% vastajaid väitis, et meetodid valitakse koolituse alusel, mida on õpetajad saanud. 16% vastajaid arvasid, et rühmas kasutatavate meetoditega selgub laste koolivalmidus. Muu variandi all (1%) nimetati objektiivsust, pedagoogilisel koosolekul saadud arvamusi, eriliste laste (tähelepanuprobleemidega) jälgimiseks sobivust. Koolivalmiduse hindamismeetodite valimise aluse jaotuvuse erinevust kontrolliti Hii-ruut testiga. Seaduse või õppekava alusel ja kogemuse (esimese ja teise koha) vahel leiti statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2=17,9$; $p < 0,01$). Seaduse või õppekava alusel koolivalmiduse hindamist oli oluliselt sagedamini nimetatud kui kogemust.

Vastuseks küsimusele, miks õpetajad valitud hindamismeetodeid kasutavad, selgus, et meetodi efektiivsus, lihtsus, arusaadavus on olulised pooltele vastajale. Kogemus meetodite kasutamisel on oluline üle 40% vastanutele. Muu variandina nimetati lapsest lähtuvust, mugavust, lapsevanemale lapse arengu selgitamiseks. Koolivalmiduse hindamismeetodite kasutamise põhjused on toodud joonisel 5. Statistiliselt olulised erinevused leiti Hii-ruut testiga. Efektiivsuse ja lihtsuse vahel esines statistiliselt oluline erinevus ($\chi^2=7,0$; $p < 0,05$). Efektiivsust oli sagedamini nimetatud kui lihtsust.

Samuti küsiti õpetajatelt, kas hindamise meetodid valitakse igal aastal uuesti. Vastanud õpetajatest 10% väitis, et hindamise meetodid valitakse igal aastal uuesti. Vastanutest 90% märkis, et meetodeid ei valita igal aastal.

Joonis 5. Miks kasutatakse koolivalmiduse hindamismeetodeid.

Arutelu

Koolivalmiduse hindamise meetodid on vajalikud, et saada lapse oskustest ülevaade, selgitada välja võimalikud erivajadused, aidata kaasa lapse arengu soodustamisele, kavandada koos lapsevanemaga õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid koolivalmiduse hindamise meetodeid koolieelsed lasteasutused kasutavad, milliseid tugevusi ja puudusi toovad oma hinnangutes välja lasteaiaõpetajad koolivalmiduse hindamise meetoditele ning milliste kriteeriumite alusel valib lasteasutuse pedagoogiline nõukogu lasteaias kasutatavad meetodid. Tartu maakonna ja Valga maakonna lasteaiaõpetajate seas läbiviidud ankeedis, sooviti leida vastus uurimisküsimusele, mis puudutas erinevate koolivalmiduse hindamise meetodite kasutamist. Teise uurimisküsimuse kohta taheti teada, millised on koolivalmiduse hindamise meetodite tugevused ja puudused lasteaiaõpetajate hinnangul. Samuti taheti teada, mille alusel valib lasteasutuse pedagoogiline nõukogu lasteaias kasutatavad meetodi lasteaiaõpetajate hinnangul.

Esimese uurimisküsimuse vastuseks selgus, et enamik õpetajatest kasutab koolivalmiduse hindamiseks enda sõnul alushariduse õppekava alusel tehtud vaatlustabelit,

mängu vaatlust ning teste. Kuna Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on olemas 6–7aastase lapse eeldatavad tulemused, siis õpetajatel on lihtsam ka vaatlustabeli alusel hinnata lapse koolivalmidust. Mängu vaatlusel saadakse ülevaade lapse arengutasemest ning mängus ilmnevad päevaprobleemid, väärtused, lastevaheline suhtlus (Olenko, 2006). Samuti saab mängu vaatluse korral lapsi omavahel võrrelda, kuidas alustab või lõpetab üks või teine laps mängu. Õpetajad kasutavad kõige enam testidest E. Kikase juhendatud joonistamise testi/vaatlust. Samuti selgus ühest varasemast 6–7aastaste laste koolivalmiduse pilootuuringust, et õpetajad kasutavad tihti juhendatud joonistamise testi lapse koolivalmiduse hindamiseks (Jürimäe, 2003).

Vaimse koolivalmiduse hindamiseks kasutavad õpetajad kõige enam vaatlust. Vaatluse sagedase kasutamise üheks põhjuseks võib pidada seda, et Koolieelse lasteasutuse seaduses (2008) on soovitatud kasutada vaatlusmeetodit. Samuti on vaatluse kasutamisel võimalik kirja panna kõike silmaga nähtavast, et hiljem kirjutandut analüüsida (Olenko, 2006). Sellest võib järeldada, et õpetajad saavad lapsi vaadelda igapäevastes situatsioonides, vajamata olulist ettevalmistust.

Samuti kasutavad õpetajad sotsiaalse koolivalmiduse hindamiseks igapäevast vaatlust. Vaatlusel ei ole võimalik saada ülevaadet lapse mõttemaailmast ja tunnetest (Olenko 2006), kuid lapse sotsiaalse aspekt puhul on oluline lapse tunnetest arusaamine (Martinson, 1998). Seetõttu ei anna vaatlusel saadud andmed tervikpilti lapse sotsiaalsest koolivalmidusest. Intervjuu annab ülevaate lapse sisemaailmast, arusaamadest ja kiindumisest (Olenko, 2006), kuid antud küsimuses ei nimetanud õpetajad kordagi intervjuu kasutamist.

Füüsilise koolivalmiduse hindamisel selgus, et seda peavad lasteaiaõpetajad enamasti liikumisõpetaja ülesandeks. Kuna liikumisaspekti alla kuulub ka peenmotoorika, siis seda saaks kõige paremini hinnata lasteaiaõpetajad kunstitegevustes ja kirjutamises. Peenmotoorika alla kuuluvad kääridega lõikamine, kirjutamine, sõrmede liikuvus (Karvonen, 2003). Liikumisõpetajal on neid oskusi keerulisem hinnata.

Teise uurimisküsimuse vastuseks nimetasid õpetajad hindamismeetodite tugevusi ja puuduseid. Vaatlus aga ei olnud kõige enam kasutatav koolivalmiduse hindamise meetod. Vaatluse tugevusena nimetati enim informatiivsust, läbiviidavust igal ajal ning objektiivsust (ei sõltu läbiviija isikust). Kuna vaatlus toimub lapse jaoks loomulikus keskkonnas, siis saab seda läbi viia igal ajal ja kohas (Olenko, 2006). Vaatluse tugevuseks nimetati objektiivsust, kuigi varasemas uurimuses (Henry & Mashburn, 2004) hindamismeetodite kvaliteedi kohta

selgus, et vaatlust analüüsid on õpetajal eelarvamused lapse tulemuste kohta. Seega võib öelda, et vaatlus ikkagi sõltub läbiviija isikust.

Vaatluse puudusena nimetati kõige enam aeganõudvust. Kuna rühmas on palju lapsi, siis on meetodi puhul oluline, et see ei ole aeganõudev. Seetõttu on arusaadav, et õpetajatel on vaatluse läbiviimiseks vähe aega, kuid antud meetodit kasutatakse ikkagi. Pilootuuringus 6–7aastaste laste koolivalmiduse hindamisel sai kommentaaridesse lisada aeganõudvuse kohta arvamusi ning seal toodi välja, et vaatlust peaks tegema aastaringselt, siis saab lapsest põhjalikuma ja usaldusväärsema hinnangu (Jürimäe, 2003).

Mängu vaatluse tugevusena toodi lapsest täieliku pildi saamist. Kuna mäng on lapse jaoks igapäevaselt oluline tegevus ning mängus selguvad lapse probleemid, väärtused, lastevaheline suhtlus (Olenko, 2006), siis võib mängu pidada igati kasulikuks meetodiks. Mängu puudusena toodi välja segamist teiste laste poolt. Kuna mängus võib toimuda laste omavaheline segamine, uue mängu otsimine, siis võib see olla ka positiivne, et näha lapse reageeringut erinevates situatsioonides.

Arengumapi tugevuseks nimetati, et selle abil selgub lapse edasimineku lasteaia oldud aasta jooksul. Selle põhjenduseks võib nimetada, et arengumapp annab õppe- ja kasvatustegevusest laialdase ülevaate, sest materjali kogutakse süstemaatiliselt ja pika aja jooksul (Olenko, 2006).

Testide tugevuseks nimetati enim, et need on koostatud spetsialisti poolt. Testid on koostatud lapse vanusest lähtudes ning enamasti on testidel juhised järelduste tegemiseks (Ennok et al., 2013). Testide puudusena toodi välja aeganõudvust. Kuna näiteks E.Kikase joonistustesti võib olla lapsi kaasatud kuni 10 (Kikas, 1998) ning ühe rühmaga läbiviidaval testidel ei ole ajapiirangut, siis õpetajatöö puhul võib seda pidada aeganõudvaks meetodiks.

Vestluse tugevuseks nimetati lapsel selgesti eristuvat edasiminekut, mille põhjuseks võib pidada silmast-silma toimuvat koostööd lapse ja õpetaja vahel. Vestluse puuduseks nimetati aeganõudvust, mis on ka arusaadav, kui õpetaja vestleb iga lapsega eraldi. Selleks, et saada lapsest täielikku ülevaadet, võiks vestlus toimuda 20-30 minutit.

Järgnevalt selgus, et õpetajate hinnangul on kõige olulisem laste sotsiaalse arengu hindamine enne kooli. Kuna esimesed inimsuhted on lapsele väga olulised, eriti turvatunne, lähedaste usaldus, siis see mõjutab olulisel määral lapse hiliseimad suhteid ja suhtlemist (Järvinen, 2013). Seega tuleb lapse sotsiaalset valmisolekut kooliks määratleda lasteaeda saabudes, et arendada lapsel puuduvaid sotsiaalseid oskuseid. Vaimset arengu hindamise olulisust ei pidanud õpetajad nii oluliseks kui sotsiaalset arengut, kuid mitmed uurijad

arvavad, et koolivalmiduse hindamisel on kõige olulisem kognitiivne valdkond (Csapo et al., 2014). Eelneva ja järgneva küsimuse (milliseid arenguspekte õpetajad lastel enne kooli hindavad) vastustest selgus, et kuna õpetajate arvates on oluline hinnata laste sotsiaalset ja vaimset arengut, siis neid arenguaspekte õpetajad enne kooli lastel peamiselt hindavadki.

Kõige enam kasutasid õpetajad logopeedi abi, mis võis tuleneda sellest, et logopeed on enamasti igas lasteasutuses olemas. Samuti on logopeedil võimalus hinnata laste valmisolekut kooliks ning analüüsida õpetajalt saadud teadmisi lapse kohta.

Järgnevalt vastasid õpetajad koolivalmiduse hindamismeetodite valimist puudutavatele küsimustele. Koolivalmiduse hindamismeetodite korralduse üle otsustab õpetajate hinnangul pedagoogiline nõukogu. Kuna Lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kirjas, et lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid valida lapse arengu hindamiseks, siis õpetajad järgivad õppekavas kirjutatut. Viimase uurimisküsimuse vastustest selgus, et õpetajate hinnangul valitakse koolivalmiduse hindamismeetodid seaduse või õppekava alusel. Iga lasteasutuse õppekavas on lapse arengu hindamise ja analüüsimise põhimõtted kirjas (Ennok et al., 2013). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on kirjas, et 7-aastase lapse üldoskused on aluseks lapse koolivalmiduse hindamisele ning soovitatakse kasutada lapse vaatlust. Esimese uurimisküsimuse vastustest selgus, et õpetajad kasutavad mitmesuguseid hindamismeetodeid, mitte ainult vaatlust, seega ei sõltu hindamismeetodite valik ainult riiklikust õppekavast.

Vastuseks küsimusele, miks õpetajad antud hindamismeetodeid kasutavad, selgus, et olulised on meetodi efektiivsus, lihtsus, arusaadavus. Kuna meetod tuleb valida vastavalt sellele, mis on seatud eesmärgiks (Howard, 2011), siis on meetod efektiivne. Meetodit peab olema lihtne läbi viia kasutada ja analüüsida, et saada lapse kohta adekvaatne ja tõene info. Enamik õpetajatest arvas, et hindamismeetodeid ei valita igal aastal uuesti. Selle põhjuseks võib pidada seda, et õpetajate arvates annavad kasutatavad hindamisvahendid lapse kohta olulise, ülevaatliku, tõese info.

Uurimistulemusi võiks lugeda küllalt usaldusväärseteks, kuna küsimustik oli anonüümne ning valim moodustati juhuvaliku alusel. Piiranguks saaks pidada seda, et valim oli väike ning hõlmas vaid Tartu ja Valga maakonda. Lisaks võib piiranguks pidada seda, et uuriti õpetajate arvamusi, mitte ei uuritud reaalselt olukorda. Uurimustöös saadi ankeedi kaudu küsimustele vastused õpetajate sõnade kohaselt ning pole teada, kas see peegeldab tegelikku olukorda lasteaedades.

Edaspidi võiks uurida koolieelsete lasteasutuste pedagoogilise nõukogu liikmetelt, mille alusel nemad valivad koolivalmiduse hindamise meetodeid, sest antud uurimuses uuriti koolivalmiduse hindamise meetodite valikupõhimõtteid lasteaiaõpetajate hinnangul. Tulevikus võiks uurida, mida arvavad õpetajad koolivalmiduse hindamise meetodi (meetodite) kohustuslikuks muutmiseks. Samuti saaks uurida, milline (millised) meetodid võiksid olla kehtestatud Eesti haridussüsteemis kohustuslikuks koolivalmiduse hindamise meetodiks.

Tulemuste rakendatavus. Õpetajad kasutavad koolivalmiduse hindamise meetoditest enim alushariduse õppekava alusel koostatud tabelit, vaatlust, teste. Sellest saab järeldada, et meetodite kaudu saadavad teadmised lapse kohta on mitmekülgsed. Mitut meetodit kasutades saavad õpetajad võrrelda saadud teadmisi ning analüüsida lapsest lähtuvalt. Õpetajad saavad meetodite kohta teada erinevad tugevusi ja puudusi, millele tuleks meetodit kasutades tähelepanu pöörata. Pedagoogilise nõukogu liikmed, kes valivad lasteaias koolivalmiduse hindamise meetodid, saavad keskenduda meetodite tugevustele ja puudustele. Meetodite puudustele tähelepanu pööramine aitab õpetajal analüüsida meetodi kaudu saadud teadmisi lapse kohta teadlikumalt ja kriitilisemalt.

Tänuõnad

Eriline tänu kuulub juhendajale, kes andis nõuandeid töö paremaks muutmiseks. Tänan Külli Tederit, kes aitas kirjutada inglisekeelset resümee. Tänan uurimuses osalenud õpetajaid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

(kuupäev ja allkiri)

Kasutatud kirjandus

- Aiona, S. (2005). Assessing School Readiness. *Educational Perspectives*, 38(1), 47-50.
- Awake, L., Brown, G., Scott-Little, C., & Wynn, L. (2007). *A review of methods and instruments used in state and local school readiness evaluations*. Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory Southeast.
- Blum-Kulka, S., & Snow, C. E. (2002). *Talking to adults: The contribution of multiparty discourse to language acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Broström, S. (2003). *Communication and Continuity in the Transition from Kindergarten to School in Denmark*. Retrieved from <http://extranet.edfac.unimelb.edu.au/LED/tec/pdf/brostrom.pdf>.
- Brown, J. (2002). *The link between Early Reading and Care and School Readiness*. Economic Opportunity Institute: Policy Associate.
- Buchenauer, E.L., Crissman, K.K., Halko, J.L., & Rford, M.A. (s.a.). *School Readiness: Preparing Children for kindergarten and Beyond: Information for Parents*. Indiana University of Pennsylvania: National Association of School Psychologists.
- Butterworth, G., & Harris, M. (2002). *Arengupsühholoogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Children Now. (2009). *Kindergarten Readiness Data: Improving Children's Success in School*. California: Educational Policy Brief.
- Clifford, R., Saluja, G., & Scott-Little, C. (2000). Readiness for School: A Survey of State Policies and Definitions. *Early Childhood Research & Practice*, 2(2). Retrieved from <http://ecrp.uiuc.edu/v2n2/saluja.html>.
- Csapo, B., Molnar, G., & Nagy, J. (2014). Computer-Based Assessment of School Readiness and Early reasoning. *Journal of Educational Psychology*. Retrieved from http://mta.hu/data/cikk/13/34/39/cikk_133439/Csapo_Molnar_Nagy_2014_proof.pdf.
- Duncan, G.J. (2007). School readiness and later achievement. *Dev Psychol*, 44(1), 1428-1446.
- Ennok, K., Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Peterson, T., & Villems, K. (2013). *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele*. Külastatud aadressil www.hm.ee/index.php?popup=download&id=12156.
- Guhn, C., Hertzman, C., & Janus, M. (2007). The Early Development Instrument: Translating School Readiness Assessment Into Community Actions and Policy Planning. *Early Education and development*, 18(3), 369-374.

- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). *Koolivalmidus*. Külastatud aadressil <http://www.hm.ee/index.php?046309>.
- Harro, M., & Oja, L. (2001). *Kehalise võimekuse testimine eelkooli- ja nooremas koolieas*. Tallinn.
- Henno, H., Häidkind, P., Kikas, E., & Peets, T. (2011). Controlled Drawing Observation for Assessing a Child's Readiness for School and Predicting Academic Achievement at the End of the First Grade. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55(1), 61-78.
- Henry, G.T., & Mashburn, A.J. (2004). Assessing School Readiness: Validity and Bias in Preschool and Kindergarten Teachers' Ratings. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 23(4), 16-30.
- Howard, E.C. (2011). *Moving Forward with Kindergarten Readiness Assessment Efforts: A Position Paper of the Early Childhood Education State Collaborative on Assessment and Students Standards*. Washington: Council of Chief State School Officers.
- Häidkind, P. (2011). *Tests for assessing the child's school readiness and general development. Trial of the tests on the samples of pre-school children and first-grade students in Estonia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Janus, M., & Offord, D.R. (2007). Development and psychometric properties of the Early Development Instrument (EDI): A measure of children's school readiness. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 39(1), 1-22.
- Järvinen, L. (2013). *Väikelapse sotsiaalsus*. Tallinn: Kirjastus Koolibri.
- Jürimäe, M. (2003). *6-7aastaste laste pilootuuringu 1.osa tulemuste analüüs*. Külastatud aadressil http://www.ekk.edu.ee/vvfiles/0/koolivalmiduse_hindamisest.pdf.
- Karvonen, P. (2003). *Liikumisrõõm*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Kikas, E. (1998). Joonistamise test – koolivalmiduse selgitamise vahend. E. Kulderknup (Toim). *Lapsest saab koolilaps: materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest* (lk 34-35). Tallinn: EV Haridusministeerium.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. (2008). Elektrooniline Riigi Teataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Koolieelse lasteasutuse seadus*. (1999). Elektrooniline Riigi Teataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13343125>.
- Kukk, L., Sikka, H., & Talts, L. (2008). Children's social development in preschool and at the end of third grade. *Problems of education in the 21st century*, 6(1), 124-135.
- Kunto, K. (2012). *Koolivalmiduskaardi vorm ja sisu lasteaias ning esimese klassi õpetajate*

- nägemuses*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Lally, J.R. (2010). School Readiness begins in infancy. *Kaplanmagazine*, 3, 17-22.
- Leemet, H. (2006). Kooliküpsusmäng. E.Vadi (Toim), *Lasteaiaõpetaja uurijana* (lk 29-38). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Mandel, B. (2012). *Eelkooli paneku motiivid Valga linna lapsevanemate hinnangute näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Martinson, M. (1998). Kujuneva koolivalmiduse sotsiaalse aspekti arvestamine. E. Kulderknup (Toim), *Lapsest saab koolilaps: materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest* (lk 8-17). Tallinn: EV Haridusministeerium.
- Mägi, E., & Talts, L. (2005). School readiness as a continuing process: an empirical analysis. *Journal of Teacher Education and Training*, 5(1), 80-89.
- Neare, V. (1998). 5-6aastaste laste kujuneva koolivalmiduse selgitamine intervjuu abil. E. Kulderknup (Toim). *Lapsest saab koolilaps: materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest* (lk 28-33). Tallinn: EV Haridusministeerium.
- Olenko, P. (2006). *Arengumapp lapse arengu kajastajana*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Ots, L. (2008). *Juba kooli! Kuidas last kooliks ette valmistada*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Pandis, M. (1998). 5–7aastase lapse arengu jälgimine. E. Kulderknup (Toim), *Lapsest saab koolilaps: materjale koolivalmidusest ja selle kujunemisest* (lk 16-27). Tallinn: EV Haridusministeerium.
- Piilupesa lasteaed. (2008). *Sisehindamine - Lapse areng ja õppekava*. Külastatud aadressil http://www.piilupesa.ee/index_files/Fail/Sisehindamine_-Lapse_areng_ja_oppekava.pdf.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus*. (2010). Elektrooniline Riigi Teataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>.
- Saar, E. (2007). *Lasteaiaõpetajate hinnangud koolivalmiduse aspektidele ning hindamisvahendite kasutamisele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Sikka, H., & Vikat, M. (2005). Assessment of preschool children entering school: perspectives of interaction and integration. *Journal of Teacher Education and Training*, 5, 70-80.
- Taleb, T.F.A. (2013). Necessary school readiness skills for kindergarten success according to Jordanian teachers. *Early Child Development and Care*, 183(12), 1878-1890.
- Tulva, T. (1987). *Koolivalmidus ja selle kujunemine*. Tallinn: E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline Instituut.

Lisa 1

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Käesolev küsimustik on koostatud Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala bakalaureusetöö raames. Küsimustiku eesmärgiks on uurida koolivalmiduse hindamise meetodite kasutamist lasteaias ja milliseid positiivseid ja negatiivseid omadusi toovad oma hinnangutes välja lasteaiaõpetajad koolivalmiduse hindamise meetoditele. Küsimustikku täites saate Te mõelda erinevate kasutatavate meetodite omaduste üle ja teada saada, milliseid meetodeid võib kasutada koolieeliku hindamisel.

Õigeid ega valesid vastuseid ei ole, palun vastake nii nagu Teile sobivam tundub. Ankeet on anonüümne, Teie nime ei küsita ja Teie vastuseid ei näe keegi peale uurija ning neid ei seostata kusagil Teie isikuga.

Palun joonige Teile sobiv(vad) vastus(ed) alla või kirjutage selleks ettenähtud punktiirile vastus.

Küsimuste korral võtke ühendust e-maili teel karoliinaansi@hotmail.ee või telefonitsi (+372)51982396

Ette tänades,

Karoliina Ansi

TÜ üliõpilane (koolieelse lasteasutuse õpetaja)

KOOLIVALMIDUSE HINDAMISMEETODID

1. Millist(eid) meetodit(eid) kasutatakse Teie rühmas laste koolivalmiduse hindamiseks?

Joonige alla sobivad variandid.

- a) Mängu vaatlus
- b) Arengumapp
- c) Testid

Palun kirjutage, millised testid

.....
.....

- d) Laste tööde vaatlus
- e) Alushariduse õppekavas toodud 7-aastase lapse arengu eeldatavate tulemuste põhjal koostatud vaatlustabelid
- f) Muu(d) meetod(id), palun kirjutage.....

2. Milliseid meetodeid kasutatakse Teie rühmas laste vaimse koolivalmiduse hindamiseks (tooge välja, millist infot selle meetodi kaudu teada saadakse)?

.....
.....

3. Milliseid meetodeid kasutatakse Teie rühmas laste sotsiaalse koolivalmiduse hindamiseks (tooge välja, millist infot selle meetodi kaudu teada saadakse)?

.....
.....
.....

4. Milliseid meetodeid kasutatakse Teie rühmas laste füüsilise koolivalmiduse hindamiseks (tooge välja, millist infot selle meetodi kaudu teada saadakse)?.....

.....
.....

5. Millised on Teie arvates kasutatavate koolivalmiduse hindamise meetodite positiivsed ja negatiivsed küljed? Palun täitke tabel.

Meetod	Valdkond, mille hindamiseks kasutatakse	Positiivsed küljed	Negatiivsed küljed

6. Milliseid lapse arenguaspekte tuleks Teie arvates hinnata enne kooli? Palun pange pingeritta 1-5, alustades kõige olulisemast (1.) kuni kõige vähemoluliseni välja (5.).

Arengu aspekt	Koht pingereas
Sotsiaalne areng	
Vaimne areng	
Füüsiline areng	
Emotsionaalne areng	
Kõlbeline/moraalne areng	

7. Milliseid arenguaspekte Teie hindate lastel enne kooli? Joonige alla sobivad vastused.

- a) Sotsiaalne areng
- b) Vaimne areng
- c) Füüsiline areng
- d) Emotsionaalne areng
- e) Kõlbeline/moraalne areng

8. Mitu korda aastas hinnatakse Teie lasteaia lapse koolivalmidust enne kooli?

- a) 1 kord
- b) 2 korda

Tihedamalt (palun kirjutage kui tihti?).....

9. Milliste spetsialistide abi olete kasutanud lapse koolivalmiduse hindamisel?

- a) Lasteaia logopeed
- b) Klassiõpetaja
- c) Psühholoog
- d) Muu spetsialist, palun nimetage

KOOLIVALMIDUSE HINDAMISMEETODITE VALIMINE

- a) Kes otsustab lapse koolivalmiduse hindamise korralduse üle (aeg, meetodid) Teie lasteaias?
- b) Pedagoogiline nõukogu
- c) Õpetaja valib ise
- d) Õppealajuhataja
- e) See on lasteaia õppekavas kirjas
- f) Muu

10.Mille alusel valitakse koolivalmiduse hindamismeetodid?

.....
.....
.....

11.Miks Te kasutate valitud hindamismeetodeid?

.....
.....

12.Kas koolivalmiduse hindamise meetod(id) valitakse igal aastal lasteaias uuesti?

a) Jah

b) Ei

13.Kas soovite midagi lisada koolivalmiduse hindamise ja kasutatavate meetodite kohta?

.....

ANDMED LASTEAIA JA VASTAJA KOHTA.

14.Lasteaiarühmas kasutatav meetodika a) Hea Algus b) Tavalasteaed c) Muu

.....

15.Teie vanus aastat

16.Teie sugu a) mees b) naine

17.Tööstaaž lasteaiaõpetajana aastat

18.Teie haridustase a) Keskkharidus b) Pedagoogiline keskeri c) Muu keskeri

..... d) Pedagoogiline kõrgharidus e) Muu kõrgharidus

.....

Aitäh vastamast!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Karoliina Ansi (sünnikuupäev: 29.09.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „KOOLIEELSTES LASTEASUTUSTES KASUTAVAD KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE MEETODID NING NENDE TUGEVUSED JA PUUDUSED LASTEAIAÕPETAJATE HINNANGUL“, mille juhendaja on Merle Taimalu,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.01.14